

Terör ve Terörizmle Mücadelede İstihbaratın Önemi

Terör ve Terörizmle Mücadelede İstihbaratın Önemi^[1]

Yunus KARAAĞAÇ*

Giriş

İnsanlar arası ve devletlerarası ilişkiler yazılı tarihten itibaren şiddet temelinde ilerlemiş, bir eylemi önceleyen şiddet, yasal ve yasadışı şiddet olmak üzere iki ayrı sınıflandırmaya tabi tutulmuştur. Haklı savaş, savunma savaşı, meşru müdafaa, devletin yasal güç kullanımı gibi olgular, şiddetin yasal boyutunu oluşturmakta; haksız savaş, yayılmacı savaşlar, devlet şiddeti, organize suçlar, insan-silah-uyuşturucu kaçakçılığı, terör ve terörizm gibi olgular şiddetin illegal boyutunu meydana getirmektedir. Yasadışı şiddetin önemli aktörlerinden olan, ayrıca 2000 yıllık bir geçmişi-tecrübesi bulunan terör eylemleri ve terörizm stratejisi, insanlık tarihinin mücadele verdiği temel tehdit sıralamasının üst taraflarında yer almaktadır.

Terör, M.S. 1. yüzyılda Ortadoğu havzasında faaliyet gösteren Sicariler'den beri tarihin merkezinde yer almış bir kavramdır. Fakat terör kelimesinin Batı politik literatürüne girmesi Fransız Devrimi sonrasında terör dönemine dikkat çekilmesi ile paralellik göstermiştir. Terör ve terörizm arasındaki en belirgin ayrım, terörün yasadışı şiddet eylemlerini, terörizmin ise terörün felsefesini ve stratejisini içermesidir (Acar ve Karaağaç, 2020: 7-8).

Terör ve terörizmin ortaya çıkışında; siyasi, toplumsal, ekonomik, kültürel birçok faktör yer almaktadır. Bununla birlikte terörle ve terörizmle mücadelede hususunda da tek bir çözüm yolu bulunmamakta, askeri, ekonomik, sosyal ve siyasi ayakları olan çok katmanlı bir rotanın takip edilmesi gerekmektedir (Karaağaç, 2018a: 240). Teröre karşı koyma noktasında takip edilen rotanın omurgasını ise istihbarat olgusu oluşturmaktadır. Haber, bilgi, zekâ kavramları ile açıklanan istihbarat, muhtemel tehditlerin önüne geçmek, bilinmeyene ulaşmak, geleceğe güvenli bir adım atabilmek için, güçlü ve modern devletlerin önem verdiği bir faaliyet sahasıdır. Bu çalışmada; terör, terörizm ve istihbarat kavramları tanımlanmış, terör ve terörizmle mücadelede istihbaratın rolü irdelenmeye çalışılmıştır.

Kavramsal Olarak Terör, Terörizm ve İstihbarat

Uluslararası akademik çevrelerde yaklaşık 200 terör ve terörizm tanımı bulunmaktadır. Bu tanımların %83,5'inin cebir ve şiddet, %65'inin politik, %51'inin korku, %47'sinin tehdit, %41,5'inin psikolojik etkileşim ve planlı reaksiyon, %37,5'inin mağdurlar ve hedefler arasındaki anlaşmazlık, %32'sinin planlı organize ve amaca dayalı olduğu, %30,5'inin ise muharebe metodolojisi, taktik ve stratejisi olarak tanımlandığı ortaya konulmuştur (Çaşın, 2008: 149).

Latince "terre" sözcüğünden türeyen terör, kelime anlamı olarak; korku salmak, dehşete düşmek gibi anlamlara gelmektedir (Aşkın, 2020: 4). Terör; sindirmek, öldürmek, yıldırma suretiyle bireylerin maddi ve manevi değerlerinin tehlike içinde olduğuna inandırma eylemi, yoğun korku temalı kural dışı şiddet hareketi olarak tanımlanmaktadır (Yiğit, 2008: 16; Aydın, 2005: 7-8).

Terör, "Siyasi bir amaç için, örgütlü bir biçimde, birilerine karşı zora, şiddete başvurarak kaygı yaratıp istekleri kabul ettirmek ya da birilerini cezalandırmak için gerçekleştirilen bir eylem biçimi" (Güzel, 2002: 7) şeklinde de ifade edilmektedir. Dolayısıyla terör; insanları yıldırma, sindirme yoluyla onlara belli düşünceler ve davranışları benimsetmek için zor kullanma veya tehdit etme eylemidir (Ersoy, 2018: 152). Fakat her şiddet veya şiddet kullanma tehdidi terör şemsiyesi altında değerlendirilemez.

Terörizm; terör eylemlerini değil, eylemin felsefi, politik, sosyolojik ve hukuki yönünü içerir (Çakmak, 2008: 29). Terörizm; planlı, hesaplanmış ve sistematik bir fil olmakla birlikte, otoritenin olmadığı yerde güç oluşturmak veya otoritenin çok az olduğu yerde gücünü pekiştirmek için tasarlanmış bir siyasi şiddet stratejisidir (Pillar, 2003: 18; Hoffman, 2006: 23; Jackson, 2008: 29). Sonuç olarak terörizm, "sıcak savaşın, başka araçlar kullanmak suretiyle" sürdürülmesi (Arıboğan, 2007: 29), şiddet eylemi ve şiddet tehdidinin sistematik şekilde uygulanmasıdır (Bural, 2020: 13-14; Şen, 2017: 97-98). Terör stratejik eylemi; terörizm ise stratejik söylemi öncelemektedir (Bal, 2006: 35).

Sahip olunan siyasi kültüre ve hedeflere göre anlam farklılıkları gösteren, Türkçeye Arapçadan geçen istihbarat kelimesi, genel olarak haber, bilgi, malumat ve zekâ anlamlarına gelmektedir (İlter, 2002: 1). Geleceği görebilmek, bu sayede muhtemel tehditler karşısında yeterli dataya sahip olmak, ilkel insan topluluklarından modern ulus devletler dönemine kadar istihbaratın önemini korunmasını sağlamıştır (Karaağaç, 2018b: 90). İstihbarat, düşman veya dost oluşumların planları ve bu planları uygulama kapasiteleri hakkında her türlü bilgi toplama veya bilgi sahibi olma şeklinde tanımlanabilmektedir (Şenel ve Şenel, 1972: 29-30).

İstihbarat faaliyetleri kesintisiz süren bir çalışma olup; planlama, toplama, değerlendirme, üretim, dağıtım ve kullanım aşamalarından geçmektedir. Bu aşamalar istihbarat çarkını meydana getirmektedir (Dikmeci, 2020: 89).

İstihbarat üç temel kategoride değerlendirilmektedir: Taktik istihbarat, operasyonel istihbarat ve stratejik istihbarat. İstihbarat toplama teknikleri ise insan istihbaratı ve teknik istihbarat olarak ikiye ayrılmaktadır (Karaağaç, 2018c).

Taktik istihbarat günlük istihbarat açılımı kapatmak amacıyla gerçekleştirilen kısa vadeli bilgi desteğidir. Taktik istihbarat terörizmle değil fakat terörle anlık mücadelede önemli bir rol üstlenmektedir (Gül, 2015). Operasyonel istihbarat, orta ve alt kademeler için gereken bilgiyi sağlamakta, orta dönemli yol haritalarının belirlenmesinde tercih edilmektedir (Özdağ, 2002). Suikast ve adam kaçırmaya eylemlerinde, terör örgütlerinin faillerini, niyetlerini, finans kaynaklarını tespit noktasında kolluk kuvvetleri, operasyonel istihbarattan faydalanmaktadır (Yılmaz, 2007: 123; McDowell, 2009).

Stratejik istihbarat ise bilgi, organizasyon ve faaliyet zemininde ilerleyen, ulusal karar vericilere stratejik bilgi desteği sunan uzun dönemli yol haritalarının temelini oluşturmaktadır (Kent, 2003). Stratejik istihbarat, ülke içi ve dışında, barış ve savaş dönemlerinde, askeri, coğrafi, siyasi, sosyal, ekonomik, bilimsel ve teknik, ulaşım ve iletişim, siber uzay (internet), biyografik istihbarat konularını içeren disiplinler arası bir bilim dalıdır. Stratejik istihbaratın diğer istihbarat türlerinden en önemli farkı akademik çalışma alanı olmasıdır. Titiz bir analizden geçen stratejik istihbarat yalnızca bütün kaynakları kullanmakla kalmaz, aynı zamanda bir ülkenin milli gücünü oluşturan bütün temel unsurlarını bünyesinde barındırır (Karaağaç, 2018c: 73).

Espiyonaj-casusluk faaliyeti olarak da adlandırılan insan istihbaratı; saha ajanları, casuslar, gazeteciler, diplomatlar, akademisyenler, arkeologlar, turistler, STK'lar vb. vasıtalarla gerçekleştirilir. Açık kaynaklardan elde edilemeyen bilgilere ulaşmak insan istihbaratı ile mümkün hale gelmektedir (Ateş, 2014: 14, Karaağaç, 2018c: 49). İnsan istihbaratı ile ulaşılmayan bilgilere ise bilgi ve teknoloji çağı olarak adettiğimiz günümüzde teknik istihbarat ile ulaşılmaktadır. Elektronik ve sinyal istihbaratı, iletişim ve görüntü istihbaratı, uydu ve radar istihbaratı ile siber istihbarat, teknik istihbaratın alt bileşenlerini oluşturmaktadır.

Terör ve Terörizmle Mücadelede İstihbarat

Terör ve terörizmle mücadeledeki en kritik konulardan birisi, sahip olunan istihbaratın kapasitesidir. Doğru, eşzamanlı üretilen ve dağıtılan bir istihbarat olmadan sürdürülen mücadelenin başarıya ulaşma şansı çok düşüktür. Dolayısıyla terörle ve terörizmle mücadelede istihbarat faaliyetlerinin tüm faktörleri hayati bir görev üstlenmektedir (Özer, 2015: 59).

Konuyu indermeden önce terörle mücadele ile terörizmle mücadele arasındaki ayrıma dikkat çekmek gerekmektedir. Terörle mücadele kavramı anti-terörizm kavramı ile de desteklenmekte, terör eylemlerinin önüne geçmek için kolluk kuvvetleri tarafından girişilen aktif ve pasif önlemleri, direkt operasyonları, gizli faaliyetleri kapsamaktadır. Terörle mücadele, eylem odaklı, kısa veya orta vadeli bir süreç olup, taktik ve operasyonel istihbarat ile birlikte yürütülmelidir. Kontr-terörizm olarak da isimlendirilen terörizmle mücadele ise stratejik istihbarat ile birlikte yürütülmesi gereken; uzun dönemli, sonuç odaklı ve çoklu koordinasyonun ön planda olduğu bir süreçtir. Terörle mücadele terörizmle, terörizmle mücadele terörün nedenleri ile ilgilenebilir.

Terörle mücadelede, muhtevası sonucu polisiye bir olgudur ve bu kapsamda taktik istihbarat öne çıkmakta, taktik istihbarat ile kim, ne, nerede, ne zaman, niçin, nasıl, ne yapacak sorularına cevap aranmaktadır (Özcan, 2016). Terörle mücadelede taktik ve operasyonel istihbaratın kullanılması ile teröristlerin organizasyonlarının ifşa edilmesine, yerlerinin belirlenmesine, irtibatlarının açığa çıkarılmasına, planlarının deşifre edilmesine gayret gösterilmektedir (Köseli, 2009: 59). Örgütün barınma noktaları, iletişim, haberleşme ve finans kanalları, kullandıkları silah ve envanter, yurtdışı bağlantıları, örgütün propaganda kanalları, örgütün eğitim yapısı ve kaç kişilik gruplarla hareket ettikleri gibi faktörlerin tespiti ve ifşası terörle mücadelenin varoluşsal amacını oluşturmaktadır (Önenli, 2015: 291).

Terörle mücadelede en yararlı istihbarat kaynağının insan olduğu unutulmaması gereken bir olgudur. Terör örgütüne entegre edilen servis elemanları ve örgüt içindeki muhbirler birinci elden bilgi kaynağıdır (Karaağaç, 2018a: 237). İstihbarat elemanları, muhbir gibi insan kaynaklı istihbaratlarla örgütlerin en gizli planları hakkında bilgi toplamak mümkün olabilmektedir. Bu nedenle istihbarat teşkilatları terörle mücadelede başarıyı yakalayabilmek için insan kaynaklı istihbarat toplamaya önem vermektedirler (Köseli, 2009: 63). Ancak insan istihbaratı en zorlu ve en tehlikeli istihbarat faaliyetidir. Olası bir hata ölümlü sonuçlanabilir, ulusal ve uluslararası boyutta skandalalara neden olabilir (Best, 2003).

İstihbarat servisleri terör eylemlerinin önüne geçmek ve terör örgütünün direncini kırmak için direkt operasyon kapsamında örtülü faaliyetlerde de bulunabilmektedir. Bu kapsamda tehdidin daha kaynağında iken etkisiz hale getirilmesi ve lider kadronun imha edilmesi hedeflenir. Lider kadroda bir gedik açılması durumunda terör örgütünün organizasyon yapısının bozulacağı savı ön planda yer alır (Ateş, 2018: 384).

Devletlerin terörle mücadelede izledikleri politika, istihbarat faaliyetlerinin önemi açısından; tehdit ve tehlikenin teşhis edilmesi ve önleyici tedbirlerin alınması şeklinde iki temel sınıflandırmaya üzerinden şekillenmektedir (Beşe ve Seren, 2011). Yerli teknolojinin atağı ile terörle mücadelede etkin görev üstlenen insanlı ve insansız hava araçları ile insan ve sinyal istihbaratı, erken uyarı ve önlem alma konusunda başvurulan yöntemlerin başında gelmektedir (Özer, 2015: 61).

Terörizmle mücadelede kullanılan parametrelerden biri olan stratejik istihbarat çalışmaları yalnızca istihbarat servisleri aracılığıyla yürütülmektedir. Disiplinler arası akademik bir uğraş sahası olan stratejik istihbarat faaliyetleri; üniversiteler, düşünce kuruluşları, strateji merkezleri, STK'lar, askeri ve sivil personel gibi çok aktörlü ve müşterek bir işleyişi beraberinde getirmektedir.

Özellikle etnik ve ideolojik temellere dayanan ve ayrıca uluslararası sistemin aktörü haline gelmiş terör hareketleriyle mücadelede stratejik istihbarat özel bir önem taşımaktadır. Bölgesel nitelikli, sosyoekonomik ve sosyo-politik şartlardan beslenen terör hareketleriyle etkili bir mücadelenin merkezinde, o ülkenin her türlü fiziksel, siyasi, sosyolojik ve kültürel imkân ve yeteneklerinin en iyi biçimde tespit edilerek, yapılacak stratejik istihbarat analizleriyle bu imkân ve yeteneklerin seferber edilmesi gibi uygulamalar bulunmaktadır (Beşe ve Seren, 2011: 139).

Terör örgütünü bir arada tutan nedenlerin ve motiflerin tespit edilmesi, örgüt ideolojisinin derinlemesine analiz edilmesi, örgüte katılımın nedenleri, lider kadronun psikolojik ve biyografik özelliklerinin tespiti, mülk yapısının ortak noktalarının ifşası, kırsal ve şehir faaliyetleri arasındaki benzerlikler-farklılıklar, terörizmle mücadele noktasının temelini oluşturmaktadır (Önenli, 2015: 291). Bu tespitlerin ve cevapların ortaya çıkarılmasında ise stratejik istihbarat faaliyetlerine ihtiyaç duyulmaktadır.

Terörizmle ilişkili stratejik istihbarat çalışmaları, özel nitelikteki coğrafi ve farklı disiplinlere ait bilgileri bir araya getirerek, büyük resmi ortaya çıkartabilmektedir. Bu tür bir stratejik istihbarat çalışmasının tarih, siyaset, stratejik ortam, coğrafya, din, psikoloji, kültür, demografi ve diğer faktörlerin birbirleriyle karşılıklı etkileşimini dikkate alarak, bunların terörizm ve siyasal şiddet hareketlerinin oluşumu üzerindeki etkilerini çözümlenmeye çalışması gerekmektedir (Beşe ve Seren, 2011: 135).

Terör örgütlerine yönelik gerçekleştirilen istihbarat operasyonları yurtiçi ve yurtdışı olmak üzere iki temel alanda cereyan etmektedir. Yurtiçi istihbarat operasyonlarında örgüt bünyesindeki elemanların etkisiz hale getirilmesi, barınak ve üslerin yok edilmesi, propaganda ve psikolojik harekât yöntemleriyle terör örgütüne beslenen sempatinin önüne geçilmesi, yerel halk ile terör unsurlarının birbirinden ayrılması ön planda yer almaktadır. Yurtdışı istihbarat operasyonları ise örgüt lideri ve üst yapının elimine edilmesini (terör örgütlerinin üst tabanı genellikle ülke dışında konumlanmaktadır), terör örgütününin yurtdışı bağlantılarının etkisizleştirilmesini, sınır aşan mali desteğin önüne geçilmesini ve uluslararası toplumun desteğini alabilmek için yapılan kamu diplomasisini içermektedir.

Sonuç Yerine

İsteklerin veya taleplerin karşılanması amacıyla güvensizlik ve tedirginlik hissinin canlı tutulduğu terör eylemleri, genellikle terör örgütleri tarafından tercih edilen yasadışı ve gayri insani tutumlardır. Vatandaşlarını ve otoritesini korumak ile mükellef olan devlet aygıtı ise terör eylemlerini bertaraf etmek, teröristleri etkisiz hale getirmek ve düzeni sağlamak amacıyla terörle mücadele konseptini terörün panzehiri olarak kullanmaktadır. Terör ile eylem arasındaki benzerlik terörle mücadelede de kendini göstermektedir. Terörle mücadele kolluk kuvvetleri tarafından yürütülmekte, bu kapsamda taktik ve operasyonel istihbarattan istifade edilmektedir. Terör örgütününin eleman sayısı, sahip olduğu silah türü, barınak ve üslerin lokasyon bilgisi gibi sorulara, kısa ve orta dönemli yol haritalarını belirleyen taktik ve operasyonel istihbarat ile ulaşılmaktadır. Örgüt içine istihbarat elemanlarının sızdırılması, direkt operasyonlar eliyle lider kadronun imha edilmesi, örgütün finans ve propaganda kaynaklarına darbe vurulması gibi eylemler, yine terörle mücadele konsepti içinde yer almaktadır.

Terörizmle mücadele ise, terörizm ile strateji-felsefe ilişkisine benzer bir şekilde, terörün ortaya çıkışındaki faktörlere, terörün nedenlerine, terör örgütüne yönelik sempatinin kökenlerine ulaşma amacı taşır. Terörizmle mücadelede esas olan teröristi imha etmek değil, kalpleri ve zihinleri kazanmaktır. Bu süreç uzun vadeli olup, yalnızca kolluk kuvvetleri ve istihbarat servisleri eliyle yürütülemez. Sosyolojik, ekonomi, kültürel ve antropolojik çalışmalar, psikoloji, uluslararası ilişkiler gibi birçok disiplin terörizmle mücadelenin merkezinde yer alır. Akademik bir uğraş sahası olan stratejik istihbarat çalışmaları; düşünce kuruluşlarından akademisyenlere, sivil uzmanlardan gazetecilere kadar geniş katılımlı bir süreçte işaret eder. Dolayısıyla terörizmle mücadelede yanlış bilinenin aksine, olayla değil olgıyla uğraşma ön plandadır.

Kaynakça

Acar, H. ve Karaağaç, Y. (2020). Siyasal Şiddet, Terör ve Terörizm Kavramları, H. Acar ve S. Yenal (Ed.). içinde *Siyasal Şiddet ve Radikalleşme Bağlamında Terör Örgütleri*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 1-20.

Arıboğan, D. Ü. (2007). *Terör Korku Hali*, İstanbul: Profil Yayıncılık

Aşkın, H. (2020), *Terör ve Algı Yönetimi*, İzmir: Yayın-B

Ateş, H. (2018). Kinetik İstihbarat, Mücadele Değil Müdahale Konsepti, T. Sakman, A.Yılmaz ve U. Çiçek (Ed.). içinde *Deni Güvenlik Ekosistemi ve Çok Taraflı Bedeli*, İstanbul: TASAM, 371-385.

Ateş, H. (2014), *Türk İstihbarat Sisteminin Sorunsalları*, Ankara: Detay Yayıncılık.

- Aydın, N. (2005). *Küresel Terör ve Terörizm*, Ankara: Kocacık Kitap.
- Bal, H. (2006). *Terörizm*, Ankara: USAK Yayınları.
- Best, R. A. (2003). *U.S. Intelligence and Policymaking: The Iraq Experience*, Washington: Congressional Research Service, Library of Congress.
- Beşe, E. ve Seren, M. (2011). Stratejik İstihbarat Olgusunun Teorik Çerçevesi, Unsurları ve Terörle Mücadele Politikaları Açısından Rolü ve Önemi, *Polis Bilimleri Dergisi*, 13(3): 123-145.
- Bural, E. B. (2020). Yeni Nesil Terörizm Paradigması, M. İml (Ed.). içinde *Yeni Nesil Terörizm*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 11-34.
- Çaşın, M. H. (2008). *Uluslararası Terörizm*, Ankara: Nobel Yayınları
- Çakmak, H. (2008). Kavramsal Olarak Terör, H. Çakmak (Ed.). içinde *Terörizm*, Ankara: Platin Yayınları, 29-40.
- Dikmeci, O. (2020). *Güvenlik 2.0: Savunma ve İstihbaratın Dönüşümü*, Ankara: Gece Kitaplığı.
- Ersoy, U. (2018). Terörizm ve Nefret Suçları Arasındaki Tetikleme Etkisi, *Ankara Barosu Dergisi*. 76(2): 143-170.
- Gül, Z. (2015), Stratejik İstihbarat ve Genel Yanılgılar, *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 4(1): 111-132.
- Güzel, C. (2002). Korkunun Korkusu: Terörizm, C. Güzel (Der.). içinde *Silinen Yüzler Karşısında Terör*, Ankara: Ayraç Yayınevi, 7-20.
- Hoffman, B. (2006). *Inside Terrorism*, New York: Columbia University Press.
- İlter, E. (2002), *Milli İstihbarat Teşkilatı Tarihçesi*, Ankara: MİT Basımevi.
- Jackson, R. (2008). An Argument for Terrorism, *Perspectives on Terrorism*, 2(2): 25-32.
- Karaağaç, Y. (2018a). Terörizmle Mücadele Yöntemleri: İngiltere ve Kolombiya Örneği, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(1): 231-242.
- Karaağaç, Y. (2018b). Wikileaks Belgeleri Işığında CIA ve Ortam Dinlemesi, *Arel EYSAD*, 4(1): 89-98.
- Karaağaç, Y. (2018c). *Geçmişten Geleceğe İstihbarat*, İstanbul: İskenderiye Kitap.
- Kent, S. (2003), *Stratejik İstihbarat*, (Çev. B. Y. Özbek ve N. Ş. Arca), Ankara: ASAM Yayınları.
- Köseli, M. (2009). Terörle Mücadelede İstihbaratın Rolü, *Polis Bilimleri Dergisi*, 11(2): 51-72.
- McDowell, D. (2009), *Strategic Intelligence: A Handbook for Practitioners, Managers and Users*, Maryland: The Scarecrow Press.
- Önenli, M. (2015), İstihbarat ve Terörizm, S. Yılmaz (Ed.), içinde *İstihbarat Dünyası*, Ankara: Kripto Kitaplar, 287-298.
- Özcan, N. A. (2016), Terörle Mücadele ve İstihbarat, *Milliyet Gazetesi*, 19.02.2016, <https://www.milliyet.com.tr/yazarlar/nihat-ali-ozcan/terorle-mucadele-ve-istihbarat-2196597> (Erişim 28.11.2020).
- Özdağ, Ü. (2002), Stratejik İstihbarat, *Avrasya Dosyası-İstihbarat Özel*, 8(2): 109-149.
- Özer, Y. (2015), Terörizmle Mücadelede İstihbaratın Rolü: Kültürel İstihbarat Konsepti, *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1): 51-80.
- Pillar, P.R. (2003). *Terrorism and U.S. Foreign Policy*, Washington: Brookings Institution Press.
- Şen, O. (2017). *21. Yüzyılın Başlangıcında Terörizmle Stratejik Mücadele*, İstanbul: Alfa Basım Yayın.
- Şenel, M. ve Şenel, T. (1972), *Temel Güvenlik Konularımız: Siyasi Polisin El Kitabı*, Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Yılmaz, S. (2007), *21. Yüzyılda Güvenlik ve İstihbarat*, Ankara: Milenyum Yayınları.
- Yiğit, Y. (2008). *Din, Anarşi ve Terör*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

[1] Atıf için: Karaağaç, Y. (2020). *Terör ve Terörizmle Mücadelede İstihbaratın Önemi*. Erişim adresi: <https://www.teram.org/Icerik/teror-ve-terorizmle-mucadelede-istihbaratin-onemi-99>

* Doktora Adayı, İstanbul Arel Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler